

PROF. DR. MARTIN TAMCKE
UNIVERSITATEA „GEORG AUGUST” DIN GÖTTINGEN

CUPRINS

Mesajul Rectorului Universității Lucian Blaga din Sibiu.....	5
Proces-verbal al ședinței Senatului Universității Lucian Blaga din Sibiu.....	6
Diplomă Doctor Honoris Causa.....	7
Laudatio	8
Discurs de recepție	17
Dankesrede.....	28
Curriculum vitae	39

Mesajul Rectorului
Universității "Lucian Blaga" din Sibiu

Universitatea, una dintre cele mai reprezentative și durabile instituții ale vieții publice cu un rol profund în spațiul cultural, intelectual și academic, își onorează performanțele și prestigiul personalităților care au contribuit în mod decisiv și semnificativ la dezvoltarea instituțională, asigurarea continuității sau conturarea unei identități distincte în context academic național și internațional.

Într-o lume caracterizată de schimbări profunde și rapide, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu a reușit să-și consolideze statutul academic printr-o cooperare internațională constantă și complexă. Internaționalizarea și gradul de vizibilitate pe plan local, regional și global reprezintă condiția esențială pentru dezvoltarea strategică și sustenabilă a universității, în societatea actuală bazată pe cunoaștere, comunicare și interconectare.

Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Domnului Prof. Dr. Martin Tamcke, Profesor de Teologie la Universitatea Göttingen, Germania, confirmă relevanța și semnificația culturii pentru ULBS ca dimensiune esențială a strategiei de dezvoltare, alături de învățare și cercetare.

Interacțiunea academică multidimensională contribuie la consolidarea cooperării și prieteniei dintre România și Germania, iar Universitatea Lucian Blaga din Sibiu își dovedește pe deplin rolul de catalizator cultural într-o lume globală și în continuă interacțiune.

În numele comunității academice a Universității Lucian Blaga din Sibiu, doresc să vă felicit pentru acceptarea titlului de Doctor Honoris Causa conferit de către Universitatea noastră și să vă asigur de întreaga noastră prețuire.

Prof.univ.dr.ing. Ioan BONDREA
Rector,
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

EXTRAS

**DIN HOTĂRÂREA SENATULUI
UNIVERSITĂȚII "LUCIAN BLAGA" DIN SIBIU
nr. 4322 din 26.10.2017**

Senatul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu,

În baza Hotărârii Guvernului României nr. 225/1990,

În temeiul Legii Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare,

În baza prevederilor Cartei U.L.B.S., aprobată în ședința Senatului din data de 28.09.2015 și a Regulamentului de organizare și funcționare a Senatului U.L.B.S., aprobat în ședința Senatului din data de 31.03.2016,

Având în vedere dezbaterile din ședința ordinară din data de 26 octombrie 2017,

HOTĂRĂȘTE:

.....

Art. 11 Aprobă propunerea Facultății de Teologie privind acordarea titlului onorific de DHC al ULBS domnului Prof. dr. Martin Tamcke de la Universitatea "Georg-August", Göttingen, Germania, avizată în art. 5 din Hotărârea C.A. nr. 30 din 26.09.2017.

.....

Prof. univ. dr. Horatiu RUSU

Președintele Senatului ULBS

Conf. univ. dr. Manuela PUMNEA,

Cancelarul al Senatului ULBS

Moris est in ii qui in splendore mundi et
 vite prelesantem collationem ad evolvendi:
 :ois huiusmodi conditiones viderentur,
 doctores honoris causa creentur.
 o.s. **S**epius et **R**ector **U**niversitatis de **C**ieszyn **D**iaconus
 in **C**ieszyn, concilio die XVII mensis octobris anno MMII habito, in oratione
 am consensu, cum orationibus ac illustrationibus viri Martini Iakcke ad orationem
 :tionem virtutemque colendos plura contulisset et equestris laudem magis
 :nacione laudationem, meritis ejus

MARIN IAKCKE
 DOCTOREM HONORIS CAUSA

creavit et declaravit,
 Proprieta auctas diploma Cieszynensis, Cieszynensis sigillo
 munitam requisivitque subscriptione firmavit et davi curavit,
 Datum Cieszyn, die XVII mensis novebris, A.D. MMIIII.

Senatus pignores
 Rectoris
 Horatii Rusu

RECTOR
 JOAN PANDORA
 Rector

LAUDAȚIO

în onoarea

Dr. MARTIN TAMCKE,

**Profesor la Facultatea de Teologie Evanghelică,
din cadrul Universității „Georg August” din Göttingen
cu ocazia acordării titlului de *DOCTOR HONORIS CAUSA*
al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.**

Eminența Voastră,

Execelența Voastră

Domnule Rector,

Domnule Președinte al Senatului,

Stimați membri ai Senatului și ai întregii comunități
academice,

Distinși invitați,

Doamnelor și domnilor,

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu este recunoscută pentru deschiderea spre colaborare în domeniul teologic și cultural-spiritual cu marile centre universitare din Europa Occidentală în care s-au format ca specialiști pe diferite discipline teologice majoritatea profesorilor ei. De aceea este o mare bucurie și onoare ca să primim mereu oaspeți dragi din străinătate, care să ne împărtășească nouă și studenților noștri din bogată lor experiență și pregătire profesională. O colaborare deosebit de fructuoasă avem cu Universitățile din Germania, care oferă burse pentru stagii de cercetare multora dintre doctoranzii noștri. În mod deosebit ne bucură astăzi prezența Domnului Profesor Martin Tamcke de la Universitatea „Georg August” din Göttingen, pentru care Sibiul a devenit de mulți ani un loc al manifestării dragostei și respectului față de Ortodoxia românească. Acordarea titlului academic de Doctor Honoris Causa al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu este semn al respectului ce-i purtăm, recunoștință pentru sprijinul academic constant oferit profesorilor și studenților noștri și prețuire pentru dragostea ce o manifestă față de Biserica noastră a cărei bogăție spirituală și culturală o promovează cu multă dăruire în Germania și în general în lumea occidentală.

Profesorul Martin Tamcke s-a născut la 22. 6. 1955 în satul Elmlohe, ca fiu al pastorului Ernst-Heinrich Tamcke, rămas fără vedere în timpul războiului, și al soției sale Marianne. A urmat cursurile școlare în orașul Bremerhaven și a studiat apoi teologie, filosofie și orientalistică la Universitatea “Georg August” din Göttingen. Începând din 1977 a fost colaborator în cadrul Domeniului de cercetare 13 al Societății Germane pentru Cercetare, domeniu dedicat istoriei religioase și culturale a Orientului Apropiat și Mijlociu și studiului sincretismului. În cadrul acestui domeniu a lucrat la un proiect despre creștinismul sirian în Asia Centrală și de Est, având drept profesori figurile reprezentative în spațiul german de atunci pentru studiul Orientului creștin: Wolfgang Hage, Werner Strothmann, Gernot Wiessner. Între 1981-1984 a fost asistent la Facultatea de Teologie a Universității „Georg August” din Göttingen, ținând și cursuri despre istoria bisericească siriană și studiul Bisericilor Ortodoxe. În paralel cu traseul științific a activat și pastoral, după finalizarea studiilor în anul 1981 și încheierea perioadei de vicariat 1983/84, ca paroh al Bisericii St. Marienkirche din Uelzen, la sud de Hamburg, în perioada 1984-1994. Și-a luat doctoratul în anul 1985 cu o lucrare despre Katholikosul-Patriarh Sabriso‘ I. (596-604) și despre monahism în Biserica Răsăriteană și a

obținut abilitarea în 1993 cu o lucrare care reprezintă prima cercetare științifică în plan mondial axată pe un martor ocular al genocidului armean (Armin T. Wegner și armenii. Revendicarea și realitatea unui martor ocular). Cele două lucrări le-a susținut la Facultatea de Teologie a Universității Philipps din Marburg. Deja din 1988 a predat cu contract de colaborare pe istorie bisericească la Hermannsburg, devenind în 1994 a devenit titular pentru Istoria bisericească și teologia practică. În 1999 a devenit profesor de teologie ecumenică la Universitatea „Georg August” din Göttingen, cu specializarea Istoria Bisericilor și a misiunilor orientale.

Profesorul Tamcke a avut diverse funcții de conducere în cadrul unor asociații științifice. El a fost președintele fondator al Societății pentru Studiul Orientului Creștin între 2001-2005, este președinte al Simpozionului internațional Makarios, la care participă în special cercetători germani și finlandezi, este fondatorul și până azi președintele Asociației Germane de Sirologie, face parte din conducerea World Congress of Middle Eastern Studies și a Simpozionului internațional Syriacum, a fost cofondator al Centrului pentru Culturile Spațiului Mediteranean în perioada antică, al Institutului Germano-Chinez și al Institutului pentru Studiul Indiei moderne.

În predare a pus un accent deosebit pe internaționalizare. A fost cofondator al ciclului de studii internațional Euroculture, organizat de 8 universități europene (Uppsala, Groningen, Straßburg, Deusto, Udine, Olomuc, Krakau, Göttingen) și 4 extraeuropene (Pune, Osaka, Indiana, Mexiko), a fondat programul internațional de Master de teologie interculturală, preponderent pentru studenți din spațiul asiatic și african, și este președinte al programului „Studiu în Orientul Mijlociu“, prin care studenții merg la studii în Liban pe perioada de un an și se ocupă acolo preponderent cu Bisericele Orientului, dar și cu islamul. Prof. Tamcke face parte din conducerea St. Ephraem Ecumenical Research Center din Kottayam, India, o instituție a tuturor Bisericilor creștinătății indice care se revendică de la Sf. Ap. Toma.

Prof. Tamcke a construit o mare rețea de relații internaționale. Pentru el e important ca studenții să nu învețe despre Ortodoxie numai din cărți, ci prin întâlniri concrete cu profesori, studenți și comunități ortodoxe, de aceea organizează în fiecare semestru câte o excursie în Europa de Est sau în Orientul Mijlociu. De aceste excursii de studii în spațiul oriental și de cursurile intensive de siriacă și arabă au beneficiat și doctoranzi români, chiar sibieni, devenind astfel buni cunoscători ai istoriei și spiritualității acestor Bisericii de

veche tradiție dar și ai realităților triste cu care se confruntă astăzi creștinii din Orient.

A fost în repetate rânduri și în România cu studenții și an de an a venit în țara noastră pentru a ține prelegeri. Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu a devenit pentru Domnia Sa un spațiu academic preferat. De trei ani conduce la Göttingen un mare proiect de cercetare al Uniunii Europene, având șapte Universități partenere ruse (Voronezh, Krasnodar, Perm, Tomsk, Izevsk și două în Moscova) și cu seminarii teologice, realizând astfel un schimb intens și cu partenerii ruși. Biserica Evanghelică din Germania l-a desemnat pe Tamcke de la început ca membru al Comisiei de dialog cu Bisericile Orientale-Ortodoxe și l-a reconfirmat de mai multe ori în această funcție, la fel ca și în Comisia de dialog cu Patriarhia Ortodoxă Rusă. El ia parte de asemenea și la dialogul germano-egiptean și la dialogul european-arab. Anual el aduce împreună reprezentanți bisericești și politicieni din Egipt cu reprezentanți bisericești și politicieni din Germania.

De la începutul războiului din Siria a organizat conferințe cu până la 40 de reprezentanți sirieni din Biserică și politică și cu parteneri germani și a căutat în permanență să faciliteze contactul dintre sirieni și Republica Federală Germania. Prof. Tamcke se înțelege pe sine ca un realizator de

punți. Pentru el e important să fie auzit și susținut creștinismul acolo unde el este amenințat. Dincolo de granițele muncii academice a realizat parteneriate între cercuri bisericești din Germania și din Siria, facilitându-le astfel creștinilor amenințați ajutor medical, financiar și tehnic la fața locului.

Profesorul Tamcke a fost Secretar Științific, Prodecan și Decan al Facultății de Teologie a Universității Georg August din Göttingen. Aceste funcții i-au permis facilitarea acordării de burse de studii de care au beneficiat și studenți și doctoranzi din facultatea noastră.

El editează mai multe serii științifice, printre care „Göttinger Orientforschungen. Syriaca“, Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte, Ex Oriente Lux. Rezeptionen und Exegesen als Traditionskritik, Orthodoxie, Orient und Europa. De asemenea este editor al mai multor publicații științifice.

Prof. Tamcke este autorul mai multor manuale de succes: „Das orthodoxe Christentum“ (Creștinismul ortodox), apărut pentru prima dată în 2004, a ajuns deja a ediția a 3-a, cartea sa „Christen in der Islamischen Welt“ (Creștini în lumea islamică) e cunoscută drept lucrare de referință, iar volumul apărut în ediția a doua „Achtsamkeit in jedem Atemzug“ (Concentrare la fiecare respirație) este introducerea cea mai de

succes în probleme ale spiritualității ortodoxe. Prof. Tamcke s-a dedicat mereu și mereu temei spiritualității, cu opere despre părinții pustiei sau despre receptarea spiritualității ortodoxe în Vest, dar a reeditat și versiunea germană a Catehismului lui Filaret al Moscovei și a inițiat mai multe lucrări despre interacțiunea dintre creștini și musulmani. Specializarea sa principală este istoria și situația actuală a Bisericilor Orientale Ortodoxe. În acest domeniu a publicat mai multe volume de surse importante, dar și mai multe publicații proprii și a susținut nenumărate conferințe. A publicat 68 de cărți științifice și 731 de studii, articole și recenzii.

A fost cinstit de Republica Federală Germania cu cea mai importantă distincție: Crucea pentru merite în domeniul înțelegerii dintre popoare a Republicii Federale Germania. Lucrările lui au contribuit la recunoașterea din partea Parlamentului German a genocidului armean, aramean, asirian, chaldean și al grecilor din Pont. Genocidurile de atunci sunt pentru el în directă legătură cu situația grea a creștinilor din Orient astăzi. El a fost printre primii care au atras atenția că așa-numita „primăvară arabă“ a avut drept urmare persecuții masive împotriva creștinilor din Orient. În acest sens a căutat să sensibilizeze opinia publică din Germania, insistând mereu asupra faptului că teologia academică nu are voie să rămână

fără consecințe practice. În întâlnirile ecumenice a lansat repetate apeluri la rugăciune comună. Întâlnirile dintre Biserici au însemnat pentru el parteneriate concrete între oameni concreți. Prietenia este unul din conceptele cheie ale eforturilor sale în întâmpinarea altor oameni, altor Biserici, altor culturi, altor țări. De aceea a fost de la sine înțeles că s-a implicat în discuțiile științifice centrate în jurul conceptului de transculturalitate, pe care l-a considerat important pentru că nu pornește de la premisa existenței a două culturi separate, precum cel de interculturalitate, ci caută elementele comune. Teologia lui cu puternice accente spirituale are în vizor înțelegerea reciprocă. De aceea a fost marcat personal de faptul că unii dintre partenerii lui sunt supuși unor violențe masive și încearcă să fie de partea lor prin acțiunile sale.

Pentru toată această prodigioasă activitate de cercetare a istoriei și spiritualității ortodoxe și orientale și ca mesager al creștinătății orientale în Germania și promotor sincer și profund atașat de teologia, cultura și spiritualitatea românească ortodoxă, ne-am simțit onorați să propunem Senatului Universității "Lucian Blaga" din Sibiu acordare titlului de Doctor Honoris Causa.

La mulți ani distinse Domnule Profesor Martin Tamcke!

**Discursul de recepție al
Prof. Dr. Martin Tamcke de la
Universitatea „Georg August” din Göttingen
la acordarea titlului de Doctor Honoris Causa
de către Universitatea Lucian Blaga din Sibiu**

Eminența Voastră,
Excelența Voastră
Domnule Rector,
Domnule Președinte al Senatului
Distinși invitați,
Doamnelor și domnilor,

Este pentru mine o mare bucurie și sunt profund emoționat că Dumneavoastră mă onorați astăzi pentru ceva la care, într-o oarecare măsură, sunteți părtași. Dacă eu m-am implicat în anii ce au trecut pentru susținerea Ortodoxiei orientale aflată în pericol, am sentimentul că există și în România colegi și oameni care m-au susținut. Pentru aceasta vă mulțumesc în numele creștinilor ortodocși orientali, care au beneficiat de activitatea mea din ultimii ani. Sigur, eu sunt întâi

de toate profesor universitar, chiar dacă încerc în același timp să mă alătur cerințelor ce decurg din activitatea mea strâns legată de cea a fraților mei creștini ortodocși. De aceea m-am gândit că poate ar fi util, prin intermediul unor mici exemple din istorie, să reamintesc, spre reorientarea membrilor Bisericii mele, eu sunt luteran, despre creștinii orientali. Eu cred că a face cunoscute unele observații poate veni în ajutorul colaborării noastre.

Primele încercări de a intra în contact cu Ortodoxia Orientală coboară până în timpul Reformei din zilele nașterii tradiției mele bisericești. Deja Martin Luther făcea referire la traducerea Bibliei în armeană de către Masrob Maschtoz atunci când a demarat proiectul traducerii Bibliei în limba germană. La scurt timp s-a trecut deja la mediul academic.

Ideea le-a aparținut teologilor de la Tübingen să intre în contact cu Biserica Etiopiei. Ideea călătoriei unui teolog protestant în Etiopia au avut remarcabili profesori de Teologie Evanghelică de la Tübingen, Iakob Andreas, cancelarul Universității și Martin Crusius care aparținea celor mai importante personalități protestante care s-au ocupat intensiv de Ortodoxie. Valentin Cless din Knittlingen (1561-1634) ”a acceptat această ofertă la 21 de ani, travestit în comerciant, să învețe araba în Spania și nordul Africii pentru a traversa cu

caravanele prin nordul Africii în încercarea de a ajunge la creștinii abisinieni. Acolo trebuia el să constate dacă aceștia erau abordabili pentru teologia luterană, dacă s-ar fi deschis (dacă ar fi receptivi) la solia de la Tübingen.” Aceste planuri de călătorie au eșuat. Luteranii voiau să știe, dacă Biserica Etiopiei ar putea găsi ceva atrăgător în tezele teologiei lor. Până astăzi se întâmplă așa. Acolo unde ne prezentăm poziția noastră teologică, suntem interesați cum se poziționează ceilalți față de noi. Acest interes, care poate fi la început doar din curiozitate, constituie o punte de apropiere pentru tot ceea ce va urma.

În locul teologilor de la Tübingen care nu au ajuns în Etiopia, s-a instalat un secol mai târziu foametea. În aceste condiții, luteranii au intrat în dialog cu papa Marcu al 107-lea și astfel, între anii 1749-1783 a funcționat în Egipt, mai ales în Cairo, punctele staționare proprii. Ei au vrut să ajungă până în Etiopia. Atunci când călătoria spre Etiopia a eșuat din nou datorită naufragiului vasului, ei au intrat în legătură cu Biserica etiopiană prin intermediul corespondenței. Dialogurile ”Herrhutierilor” cu Biserica Coptă la diferite nivele – cu simpli creștini egipteni, cu preoți egipteni și chiar la nivel înalt cu papa - sunt bine documentate și mai nou în parte evaluate și editate. Fără a putea intra în detalii despre discuțiile teologice,

este totuși de importanță majoră faptul că luteranii "herrnhutieni" s-au folosit în mod expres de termenul "Născătoare de Dumnezeu" pentru Fecioara Maria. Zinzendorf i-a atenționat pe delegații săi să caute unitate cu coptii pe temelia că "din perspectiva întrupării Logosului din Sfânta Născătoare de Dumnezeu" ei împreună (luterani și copti) își trăiesc viața ca mădulare ale Trupului lui Hristos. Era important pentru delegația (solia) "herrnhutieră" să nu urmărească să obțină convertiri la protestantism și să se mențină departe de agresivitatea misionară a Bisericii Catolice. Specific pentru atitudinea " herrnhutienilor " era repetarea declarației privind postirea, că ei nu o practică în patria lor. Când au fost întrebați cum se poziționează ei față de aceasta (post), ei au răspuns: în principiu, postul nu are pentru ei nicio importanță, dar pentru că are mare însemnătate pentru frații lor copti, îl vor ține și ei împreună cu aceștia. Aceasta constituie cu siguranță un exemplu de atitudine unii față de alții. Să fim de acord cu modul de viață al celorlalți când suntem oaspeții lor. Din păcate, mai târziu, datorită mai ales amprentelor spiritului american, a fost tot mai vizibilă agresivitatea misionară care a acoperit (anulat) acest exemplu de întâlnire cu alți creștini.

Herrnhutierii au militat tot timpul ca cei care cer botezul să fie botezați în Biserica ortodoxă și nu au vrut să

întemeieze o Biserică proprie. În unele locuri, ei au făcut ca acest principiu să fie urmat de fapte. Este impresionant să citim că herrnhutieri de seamă s-au îngrijit ca medici de sănătatea Patriarhului. Să te îngrijești de aproapele tău nu constituia aici o chestiune teologică, ci un mod practic de iubire a aproapelui. Papa Marcus nu a rămas mai prejos cu nimic. El a acceptat prin consens argumente teologice ale herrnhutierilor, în special importanța cinstirii Sfintei Cruci și a Mariei ca Născătoare de Dumnezeu, nu s-a pronunțat în privința succesiunii apostolice ale herrnhutierilor însă le-a dat fără rezervă scrisori de recomandare solicitate de ei pentru Abuna din Etiopia și le-a confirmat că se va ruga pentru ei. De asemenea herrnhutierii s-au rugat pentru el și pentru copti. Astfel s-au conturat jaloanele colaborării reciproce, care nu și-au pierdut valabilitatea până astăzi. Unitatea se arată mai întâi în a ne ruga unii pentru alții, în a ne interesa unii de alții și a ne angaja, implica practic unii pentru alți. Ambele părți sunt angajate (implicate) efectiv pentru partenerii lor, rămânând în același timp ceea ce sunt fiecare. Rămâne mereu doar întrebarea dacă celălalt acceptă concepția mea, învățătura mea sau tradiția mea.

Abia în secolul al XIX-lea a început istoria propriu-zisă a prezenței germane în această regiune prin intermediul misiunilor luterane atât în Egipt, cât și în Etiopia, în India, ca și

în Iran, Liban, Armenia și Siria. Această fază a colaborării este cercetată îndeosebi. La aceasta se adaugă faptul că armenii și sirienii au studiat în Germania și cunoștințele dobândite le-au folosit cu succes în Bisericile lor. De multe ori teologia protestantă a constituit motorul unor reforme controversate. Întâlnirile dintre Bisericile Ortodoxe Orientale și misiunile protestante germane nu s-au mai desfășurat în armonia de odinioară. Foarte clar se observă efectele expansiunii europene și în lucrarea misiunilor bisericești. Cu toate acestea, interacțiunea se menține în ciuda granițelor confesionale ca element important de cunoaștere reciprocă atât în conservare cât și în angajare unii pentru alții.

Colaborarea ortodoxă-protestantă nu s-a menținut deci mereu aceeași. Dezamăgitoare a fost atitudinea conducerii bisericești germane față de genocidul din timpul Primului Război Mondial. Prea mult au stat Forurile bisericești sub influența statului și au crezut că trebuie să rămână loiali tratatelor încheiate de conducerea statelor lor cu Imperiul otoman. Totuși misiunile caritabile germane au ajutat intensiv victimele și supraviețuitorii masacrului de la Damasc din anul 1866 și progromului împotriva armenilor din anii 1890 și au realizat lucruri remarcabile. Printre aceștia amintim unul dintre puținele excepții, care în ciuda cenzurii împotriva dezvăluirii

publice a genocidului a fost foarte activ: Johannes Lepsius. În timp ce el însuși cerea misiunii înființate de el de a răspunde solicitării regimului de a amâna raportul cândva după război, s-a folosit de această conjunctură pentru a informa parlamentul și opinia publică despre adevărata dimensiune a genocidului.

Astăzi trăiesc o mare bucurie când creștinii în Siria se roagă pentru noi din Germania și noi pentru ei. Așa fac studenții unui cămin studențesc din Göttingen și cei din alt cămin studențesc din Homs (Siria). Tot a patra săptămână, la Homs, se roagă și se caută la Sf. Liturghie în germană și în același timp la Göttingen în limbile arabă și siriacă. În anul 1972 Patriarhul sirian-ortodox Ignatie Yakob al III-lea (1957-1980) a vizitat Facultatea de Teologie din Göttingen. Din delegație a făcut parte și antecesorul actualului Patriarh, atunci mitropolit în Irak și care apoi ca Patriarh Ignatie Zakka I (1980-2014) a condus cu îndemănare Biserica decenii de-a rândul. Patriarhul s-a întâlnit în Göttingen cu profesori de Teologie, care s-au angajat cu succes în cercetarea Tradiției Bisericii sale, cum ar fi realizarea mai concordante a Bibliei siriace și mai multe editări. El venea atunci fără a avea în spate valul de emigrări ale creștinilor siro-ortodocși în Germania. Astăzi, trăiesc de 10 ori mai mulți creștini sirieni-ortodocși în Germania decât în patria lor, în sud-estul Turciei. Practic, a

emigrat întreaga populație siro-ortodoxă de acolo. Noi ne rugăm și sperăm împreună cu toți creștinii Bisericilor din Orient, ca acest lucru să nu se repete pe termen lung și în Siria și în Irak. Patriarhul nu știa atunci, cum ar trebui să reacționeze față de fenomenul emigrării. Ar trebui să-i încurajeze spre aceasta? În acest mod s-a manifestat mitropolitul de mai târziu pentru Europa, Iulius Cicek. Sau trebuie să îi încurajeze să rămână în țara lor? Pe această poziție a stat viitorul arhiepiscop din Tur Abdin, Mar Timotheos în Mănăstirea Mar Gabriel. Mult timp s-au contrazis luările de poziție din partea sirienilor ortodocși. Profesorii de teologie evanghelică din Germania s-au poziționat în funcție de acestea. Uneori au sprijinit acțiunile de a-i încuraja pe creștini să rămână în sud-estul Turciei, alte ori au recomandat deschiderea drumului emigranților spre Germania.

Ultima consultație teologică oficială între EKD (Biserica Evanghelică din Germania) și Bisericile vechi-orientale înainte de începerea dialogului oficial a avut loc la Berlin, în anul 2003. Aceasta ne-a adus la o mărturisire hristologică comună care a fost semnată de toate Bisericile participante. Această mărturisire este în același duh cu cea la care au ajuns și Bisericile Ortodoxe calcedoniene cu Bisericile din această familie (vechi-orientale). Îmi amintesc cu multă

emoție și astăzi de contribuția mitropolitului Mar Gregorios Yuhanna Ibrahim la consultația de la Berlin. Care dintre noi ar putea să se gândească la el fără să fie conștient că cel care ani de-a rândul a fost pe același drum cu noi (a colaborat cu noi) și care mereu a cerut ca să ajungem la o prăznuire comună a Paștilor, la 22 aprilie 2013 a fost răpit împreună cu colegii săi ortodocși și pentru care ne rugăm de atunci împreună cu frații noștri sirieni-ortodocși căci nu știm dacă mai sunt în viață. Mitropolitul Mar Gregorios Yuhanna Ibrahim amintea că cea mai grea sarcină în toate lucrările ecumenice este receptarea dialogului. Acestea sunt teme fundamentale pentru mișcarea ecumenică. Trebuie să se producă schimbări de factură practică în această colaborare. A fost o mare realizare a consultației de la Berlin faptul că s-a exprimat preocuparea pentru Bisericile Orientale aflate în pericol și apoi atitudinea față de războiul din Irak printr-o declarație de presă și o rugăciune ecumenică comună. Reprezentații Bisericilor Orientale au declarat având toată susținerea din partea delegației Bisericii Evanghelice din Germania că nu sunt de acord cu acest război, căci nu are nimic de a face nici cu credința lor și nici cu învățătura lor. Ei se temeau de extinderea războiului, de afectarea păcii politice în alte țări din regiune, de îngreunarea dialogului dintre musulmani și creștini. Din păcate nu putem spune decât că

aceste îngrijorări au devenit astăzi realități. A fost oare fără sens să se facă o astfel de declarație și să se audă atunci o voce în Germania? Nu a trecut oare istoria pe lângă noi, pur și simplu? Poate fi, dacă vedem lucrurile altfel. Însă, totuși acolo au vorbit în același glas creștinii diferitelor confesiuni despre aceste lucruri necugetate și au tras prin aceasta un semnal de alarmă.

În anul 2015 am călătorit cu studenții mei în Egipt. Am avut mai multe întâlniri, cursuri și conferințe. Eram chiar în Gizeh, când am fost sunat. Un tânăr copt, de 21 de ani, a fost răpit în Liban și decapitat de IS. Eram oare pregătiți să transmitem condoleanțe papei?

Ne-am dus la papa și eu i-am transmis condoleanțe. Secretarul Sfântului Sinod, episcopul Rafael mi-a spus că cei omorâți nu aduc numai tristețe, ci sunt o binecuvântare pentru țara lor. Coptii au privit mereu înregistrarea video care arăta decapitarea. Ei au văzut cum acești oameni tineri se rugau înainte de a fi decapitați. Astăzi, ei sunt declarați oficiali martiri ai Bisericii lor. Ce-i de făcut? Eu spun împreună cu studenții mei „Kyrie eleison/Doamne miluiește!” Studenții mei plângeau. Nu plângeau singuri. În acest „Kyrie” eram împreună cu ceilalți și prin aceasta se concretizează dorința noastră de a ne preocupa de frații noștri și de acolo mai departe în a

descoperi comorile lor teologice, spirituale și liturgice! Mai trebuie oare să spun aici și acum că un asemenea moment, când unul stă lângă celălalt, binecuvântarea este pentru amândoi?

**Dankesrede des Prof. Dr. Martin Tamcke,
Georg-August Universität Göttingen
zur Vergabe von Ehrenprofessur
von Lucian Blaga Universität in Sibiu**

Eure Eminenz,
Eure Exzellenz
Herr Rektor,
Verehrte Gäste,
Meine Damen und Herren,

Es ist mir eine Freude und bewegt mich tief, dass Sie mich heute ehren für etwas, wozu Sie in gewisser Weise beigetragen haben. Wenn ich in den vergangenen Jahren für die bedrohte orientalisch-orthodoxe Orthodoxie mich einsetzte, dann hatte ich das Gefühl, da gibt es auch in Rumänien Kollegen und Menschen, die tragen Dich da mit. Dafür sage ich Ihnen Dank im Namen der orientalisch-orthodoxen Christen, die von meiner Arbeit in den letzten Jahren profitierten. Nun bin ich ja zunächst Akademiker, auch wenn ich zugleich versuche, mich

den Herausforderungen zu stellen, die aus meiner Arbeit mir zuwachsen in der Verbundenheit mit meinen orthodoxen Mitchristen. Ich habe daher gedacht, es könnte nützlich sein, einmal anhand kurzer Beispiele an die Geschichte echter Zuwendung von Angehörigen meiner Kirche – ich bin Lutheraner – zu den orientalischen Christen zu erinnern. Ich meine, dass sich da Beobachtungen machen lassen, die uns in unserem Miteinander helfen können.

Die ersten Anstrengungen, mit der orientalischen Orthodoxie in Kontakt zu kommen, reichen in die Zeit der Reformation zurück, also in die Geburtsstunden meiner kirchlichen Tradition. Schon Martin Luther wies bei seinem Projekt der Übersetzung der Bibel ins Deutsche auf die Übersetzung der Bibel ins Armenische durch Masrob Maschtoz hin. Aber es ging bald schon über akademisches Wissen klar hinaus.

Dazu gehörte die Idee der Tübinger Theologen, mit der Äthiopischen Kirche in Kontakt zu kommen. Die Idee zur Reise eines protestantischen Theologen nach Äthiopien hatten zwei der herausragenden evangelischen Theologieprofessoren in Tübingen, Jakob Andrea, Kanzler der Universität, und Martin Crusius, der zu den entscheidenden protestantischen Persönlichkeiten gehörte, die intensiv sich mit der Orthodoxie

befassten.¹ Valentin Cleß aus Knittlingen (1561-1634) „hatte mit 21 Jahren das Angebot angenommen, als Kaufmann verkleidet, ganz auf sich gestellt, in Spanien und Nordafrika das Arabische zu erlernen, um dann mit einer Karawane quer durch Nordafrika zu reisen und den Versuch zu wagen, die abessinischen Christen zu erreichen. Dort sollte er feststellen, ob sie für lutherische Theologie ansprechbar, für Boten aus Tübingen aufgeschlossen sein würden.“² Die Reisepläne scheiterten. Die Lutheraner hatten wissen wollen, ob die äthiopische Kirche mit den Ansätzen ihrer lutherischen Theologie etwas anfangen könnte. Das ist noch heute so. Wo wir uns unsere theologischen Positionen vorstellen, interessiert uns, wie der andere zu unserer Position steht. Dieses Interesse, das vielleicht nur Neugier ist, ist ein Nährboden für alles weitere.

An die Stelle der nicht nach Äthiopien gelangenden Tübinger traten ein Jahrhundert später die Herrnhuter. Sie standen in Ägypten im Dialog besonders mit Papst Markos den 107. und wirkten über Jahrzehnte, von 1749 bis 1783, mit

---

¹ Ulrich Kadelbach, Entwegt durch die Sahara mit Valentin Cless. Tübingen contra Rom. Historischer Roman. Bad Schussenried 2013

² Die Universität Tübingen von 1477 bis 1977 in Bildern und Dokumenten, S. 83, vgl. Kadelbach, S. 15

eigenen Stationen in Ägypten, besonders in Kairo.¹ Auch sie wollten bis nach Äthiopien vordringen. Als sie auf ihrer Schifffreise nach Äthiopien kurz vor ihrem Ziel Schiffbruch erlitten, traten sie mit der Äthiopischen Kirche lediglich brieflich in Verbindung. Die Dialoge der Herrnhuter mit der Koptischen Orthodoxen Kirche auf unterschiedlichen Ebenen - mit einfachen koptischen Christen, mit koptischen Priestern und auf höchster Ebene mit dem Papst - sind gut dokumentiert und erst teilweise ausgewertet und ediert. Ohne auf die Details der theologischen Gespräche näher eingehen zu können, so ist doch von zentraler Bedeutung, dass die lutherischen Herrnhuter bewusst den Terminus „Gottesgebäerin“ für Maria benutzten. Zinzendorf hatte seine Boten angewiesen, die Gemeinsamkeit mit den Kopten auf der Basis zu suchen, dass sie miteinander „im Schauen auf die Menschwerdung des Wortes in der heiligen Gottesgebäerin“ das Leben als Glieder am Leib Christi führten. Wichtig war den Herrnhuter Boten, dass sie keine Konvertiten machen wollten und sich bewusst fern hielten von den ihnen aggressiv erscheinenden Missionaren der katholischen Kirche. Typisch für die Haltung

---

¹ Arthur Manukyan, Konstantinopel und Kairo, Die Herrnhuter Brüdergemeine im Kontakt zum Ökumenischen Patriarchat und zur Koptischen kirche. Interkonfessionelle und interkulturelle Begegnungen im 18. Jahrhundert, Orthodoxie, Orient und Europa Band 3, Würzburg 2010.

der Herrnhuter ist die wiederholte Aussage zum Fasten, das sie in der Heimat nicht praktizierten. Wurden sie gefragt, wie sie es damit hielten, antworteten sie: an sich habe es für sie keine Bedeutung, aber da es ihren koptischen Geschwistern so viel bedeute, hielten sie sich selbstverständlich auch daran. Das ist immer noch ein vorbildlicher Umgang miteinander. Einstimmen in die Art und Weise des Anderen, wo wir bei ihm zu Gast sind. Leider haben spätere, oft deutlich aggressivere Missionsversuche meist amerikanischer Prägung dieses Bild erster Begegnung heute völlig überdeckt. Die Herrnhuter hielten in der gesamten Zeit daran fest, dass sie mögliche Taufbewerber in die orthodoxe Kirche hinein taufen lassen würden und nicht eine eigene Kirche gründen wollten. Anderenorts haben sie diesem Vorsatz auch Taten folgen lassen. Es ist anrührend, zu lesen, wie sich der führende Herrnhuter in Ägypten auch intensiv als Arzt um die Gesundheit des Patriarchen kümmerte. Das Einstehen füreinander war hier nicht nur eine theologische Frage, sondern auch ein Akt praktischer Nächstenliebe. Papst Markos stand dem in nichts nach. Er nahm die auf Konsens zielenden theologischen Argumente der Herrnhuter auf, besonders die Bedeutung des Kreuzes und Maria als Gottesgebälerin, war unschlüssig im Blick auf die apostolische Sukzession der

Herrnhuter, gab denen aber uneingeschränkt ein von ihnen gewünschtes Empfehlungsschreiben an den Abuna in Äthiopien mit und bestätigte den Herrnhutern, dass er für sie bete. Auch die Herrnhuter beteten nun für ihn und die Kopten. Damit war ein wegweisendes Miteinander begründet, das bis heute nichts an Gültigkeit eingebüßt hat. Gemeinsamkeit erwies sich zunächst im Beten füreinander, erwies sich am aktiven Interesse und einer auch praktischen Hinwendung zueinander. Beide Seiten standen so tatsächlich für ihre Partner ein und blieben dabei doch sie selbst. Das ist mehr als nur die Frage, ob der andere meinen Ansichten, meiner Lehre und meiner Praxis, zustimmt.

Erst im 19. Jahrhundert begann dann die lebhaftere Geschichte deutscher Präsenz in der Region mittels Missionen sowohl in Ägypten als auch in Äthiopien, in Indien ebenso wie im Iran, im Libanon ebenso wie in Armenien und Syrien. Diese Phase des Miteinanders ist deutlich besser erforscht. Hier kommt es dazu, dass Armenier und Ostsyrer in Deutschland studierten und ihr hier erworbenes Wissen in ihrer Kirche fruchtbar werden ließen. Oft wurde protestantische Theologie da zu einem Motor für auch umstrittene Reformen. Die Begegnung zwischen orientalischem-orthodoxen Kirchen und protestantischen deutschen Missionen vollzog sich nun nicht

mehr unter so harmonischen Vorzeichen. Deutlicher zeitigte die europäische Expansion ihre Wirkung bis in das Handeln von Missionen hinein. Und doch blieb die Interaktion über die Grenzen konfessioneller Geschiedenheit hinweg ein wichtiges Element des gegenseitigen Kennenlernens in Abwehr ebenso wie in Aneignung.

Das protestantisch-orthodoxe Miteinander hat sich also nicht immer bewährt. Enttäuschend war das Verhalten der deutschen Kirchenleitungen zu den Völkermorden während des Ersten Weltkrieges. Zu sehr standen auch die kirchlichen Gremien unter dem Einfluss des Staates und meinten, mit der Staatsführung dem Osmanischen Reich die Bündnistreue halten zu müssen. Dabei hatten deutsche Hilfswerke seit den Massakern in Damaskus 1866 und den Pogromen gegen die Armenier in den 1890er Jahren intensiv den Opfern und Überlebenden geholfen und Überrasingendes geleistet. Aus ihren Reihen stammt eine der wenigen Ausnahmen, die trotz der Vorzensur gegen Veröffentlichungen zu den Völkermorden aktiv wurden: Johannes Lepsius. Während sich selbst die von ihm gegründete Mission den Forderungen der Regierung fügte, die eine Berichterstattung auf die Zeit nach dem Krieg vertagte, tat er das ihm Mögliche, um Parlamentarier und Öffentlichkeit über die wahren Ausmaße des Völkermords zu informieren.

Heute erfüllt mich da mit Freude, wenn Christen in Syrien etwa für uns in Deutschland beten und wir hier für sie. So machen das Studierende eines Göttinger Studentenwohnheims und Studentinnen eines Wohnheimes in Homs. Alle vier Wochen wird in Homs in der Liturgie in Deutsch gebetet und gesungen und zur gleichen Zeit in Göttingen in Arabisch und Syrisch. 1972 besuchte der syrisch-orthodoxe Patriarch Ignatius Yakub III (1957-1980) die Theologische Fakultät in Göttingen. In seinem Gefolge war auch der Vorgänger des heutigen Patriarchen, der damals noch Metropolit im Irak war und später als Patriarch Ignatius Zakka I. Iwas (1980-2014) jahrzehntelang die Geschicke der Kirche lenkte. Der Patriarch traf in Göttingen auf Theologieprofessoren, die sich um die Erforschung seiner Tradition verdient gemacht hatten, etwa durch die Erstellung der Konkordanz zur syrischen Bibel und zahlreiche Editionen. Damals kam er vor dem Hintergrund der Migrationswelle syrisch-orthodoxer Christen nach Deutschland. Heute leben beinahe zehnfach so viele syrisch-orthodoxe Christen in Deutschland als in ihrer Heimat in der Südosttürkei. Praktisch wanderte die gesamte syrisch-orthodoxe Bevölkerung von dort aus. Wir beten und hoffen mit den christlichen Kirchen des Orients, dass sich das nun in Syrien und im Irak nicht auf Dauer wiederholt. Damals wusste der Patriarch nicht, wie er auf die

Flucht reagieren sollte. Sollte er dazu ermutigen? Dafür stand der spätere Metropolit für Europa, Julius Cicek. Oder sollte er ermutigen, im Land zu bleiben? Dafür stand der spätere Erzbischof des Tur Abdin, Mor Timotheos im Kloster Mar Gabriel. Lange widersprachen sich die Stellungnahmen auf syrisch-orthodoxer Seite da. Die deutschen evangelischen Theologieprofessoren verhielten sich entsprechend. Mal unterstützen sie Aktionen, die die Christen bestärken sollten, in der Südosttürkei zu bleiben, mal stellten sie sich als Gutachter zur Verfügung, um den Flüchtlingen den Weg nach Deutschland zu öffnen. Die letzte offizielle theologische Konsultation zwischen der EKD und den Kirchen der orientalisch-orthodoxen Kirchenfamilie vor der Einrichtung des offiziellen Dialogs fand 2003 in Berlin statt. Da hatten wir es immerhin schon zu einem gemeinsamen christologischen Bekenntnis gebracht, das von allen beteiligten Kirchen unterzeichnet wurde. Es stand ganz im Geist der Einigung, die die orthodoxen Kirchen der chalcedonensischen Orthodoxie mit ihrer Kirchenfamilie erreicht hatte. An den Berliner Beitrag von Mar Gregorios Yuhanna Ibrahim erinnere ich heute besonders bewegt. Wer von uns könnte heute an ihn denken, ohne sich bewusst zu machen, dass unser langjähriger Weggefährte, der immer wieder einen gemeinsamen Ostertermin einklagte, am 22. April 2013

gemeinsam mit seinem rum-orthodoxen Kollegen entführt wurde und für den wir seither gemeinsam mit unseren syrisch-orthodoxen Geschwistern beten, weil wir nicht wissen, ob sie noch leben. Mar Gregorios Yuhanna Ibrahim erinnerte an die schwierigste Aufgabe aller ökumenischer Arbeit, die Rezeption der Dialoge. Sie seien das lebenswichtigste Thema für die ökumenischen Begegnungen. Es müsse praktische Veränderungen im Miteinander geben. Es gehört zu den großen Verdiensten der Berliner Konsultation, dass sie die Sorge der orientalischen Kirchengemeinschaften wegen des drohenden und dann auch einsetzenden Krieges im Irak aufnahm durch eine Presseerklärung und ein gemeinsames ökumenisches Gebet. Die Vertreter der orientalisch-orthodoxen Kirchen erklärten mit voller Unterstützung der Delegation der EKD, dass sie sich mit diesem Krieg nicht abfinden könnten, weil er weder mit ihrem Glauben noch mit ihrer Lehre übereinstimme. Sie fürchteten die Ausweitung des Krieges, die Gefährdung des politischen Friedens in anderen Ländern der Region, die Belastung des Gesprächs zwischen Muslimen und Christen. Es ist alles andere als erfreulich, sagen zu müssen, dass die Befürchtungen von damals heute längst zu Realitäten geworden sind. War es darum sinnlos, zu solch einer Erklärung zu greifen und gemeinsam in Deutschland die Stimme zu erheben? Ist die Geschichte nicht

einfach über uns hinweggegangen? Mag sein, dass das so zu sehen ist. Aber doch sprachen hier Christen verschiedener Konfessionen mit einer Stimme in ein unseliges Geschehen hinein und setzten damit ein Zeichen. 2015 reiste ich mit meinen Studierenden nach Ägypten. Wir hielten da zahlreiche Treffen, Vorlesungen und Konferenzen ab. Wir waren gerade in Gizeh, als ich angerufen wurde. Die 21 entführten jungen Kopten in Libyen seien vom IS enthauptet worden. Ob wir bereit seien, dem Papst zu kondulieren? Wir fuhren zum Papst. Ich kondulierte. Der Sekretär der Heiligen Synode, Bischof Rafael, sagte, die Getöteten seien nicht nur Anlass zur Trauer, sondern auch ein Segen für das Land. Immer wieder sahen die Kopten sich das Video an, das die Enthauptungen zeigt. Sie sahen da, wie kurz vor der Enthauptung die jungen Männer noch einmal beteten. Heute sind sie offiziell Märtyrer ihrer Kirche. Was tun? Ich sang mit meinen Studierenden das „Kyrie eleison“. Meine Studierenden weinten. Sie weinten nicht allein. Im Kyrie waren wir beieinander. Auch dazu kann unser Ringen um unsere christlichen Geschwister uns führen und von dort weiter bis hinein in ihre theologischen, spirituellen und liturgischen Schätze! Muss ich da noch ausführen, das solch ein Moment, wo der eine beim anderen steht, ein Segen für beide ist?

CURRICULUM VITAE

Biographische Angaben

*22.6.1955

- 1975-81: Studium der ev. Theologie, Philosophie und Orientalistik in Göttingen
- 1981: 1. Theol. Examen
- 1978-81: Wissenschaftliche Hilfskraft am Sonderforschungsbereich 13 der DFG (Religions- und Kulturgeschichte des Vorderen und Mittleren Orients - Synkretismusforschung) bei Proff. Hage, Strothmann und Wießner
- 1981-84: Repetent mit Lehrauftrag für Ostkirchengeschichte an der Theologischen Fakultät der Georg-August-Universität zu Göttingen
- 1983/84: Vikariat an Corvinus in Göttingen
- 1984: 2. Theol. Examen
- 1984-99: Pfarrdienst der ev.-luth. Landeskirche Hannovers (Uelzen 1984-1994; PdL 1994-1999)
- 1984-89: Lehrbeauftragter für Ostkirchengeschichte an der Theologischen Fakultät der Georg-August-Universität zu Göttingen
- 1985: Promotion zum Dr. theol. (Marburg)

- 1993: Habilitation (Marburg)
- 1993: Privatdozent für Kirchengeschichte unter besonderer Berücksichtigung der Ostkirchengeschichte am Fachbereich Evangelische Theologie der Philipps-Universität zu Marburg
- 1994-99: Dozent für Kirchengeschichte in Hermannsburg (Seminar des ELM)
- seit 1999: Professor für Ökumenische Theologie unter besonderer Berücksichtigung der orientalischen Kirchen- und Missionsgeschichte an der Theologischen Fakultät der Georg-August-Universität zu Göttingen
- 2009: Ehrendoktor der Theologischen Fakultät an der Universität Joensuu (Finnland)
- 2014: Ehrendoktor der Åbo Akademi University, Turku (Finnland)

Ämter und Funktionen

- EKD-Konsultationsgruppe mit den orientalisch-orthodoxen Kirchen
  - Mitglied im Facharbeitskreis Orthodoxie der EKD
  - Mitglied im Multiplikatorenkreis Orthodoxie der EKD
  - Consultant am St. Ephraem Ecumenical Research Institute (Mahatma-Gandhi-Univ.) in Kottayam/Kerala (Indien)
  - Mitglied des International Advisory Committee/Council of the World Congress of Middle Eastern Studies
- 2001-2006: im Vorstand der Gesellschaft für das Studium des christlichen Ostens (GSCO)

- Seit 1998: Vorsitzender des deutschen Syrologen-Symposiums
- 1999-2003: External Examiner an der School of Historical Studies, University of Birmingham
- Visiting-Professor am Gurukul Lutheran Theological College and Research Center in Chennai (Madras), Tamil Nadu (Indien) seit 1989, Kottayam seit 1986
- Seit 2003: 1. Vorsitzender des Vorstandes des finnisch-deutschen Makarios-Symposiums
- Februar 2004: Berufung in die Kommission für den Dialog der EKD mit der Russischen Orthodoxen Kirche (auf 6 Jahre)
- 2007-2009: Dekan der Theologischen Fakultät
- 2009: Gastprofessor in Pune (Indien), Erasmus-Mundus II, Aktion 3, Indien
- Seit 2009: Prodekan der Theologischen Fakultät

- Vorsitzender des Beirates des SIMO
- Mitglied des Herausbergremiums des Universitätsverlages Göttingen
- Stellv. Direktor KEMA
- Director of Studies Euroculture
- Consultant bei Pro Oriente

Herausgeberschaften

- Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte (Lit Verlag)

- Göttinger Orientforschungen, Reihe Syriaca (Harrassowitz)
- Consultant von "The Harp, A Review of Syriac and Oriental Studies", Kottayam (Kerala, Indien)
- Ex Oriente Lux. Rezeptionen und Exegesen als Traditionskritik (Mitherausgeber mit Almut Sh. Bruckstein, Eli Bar Hen, Andreas Pflitsch, Angelika Neuwirth; Ergon Verlag)
- Orthodoxie, Orient und Europa (Ergon Verlag)

Forschungsschwerpunkte:

- Christlich-islamische Koexistenz
- Syrische Kirchengeschichte
- Orientalisch-okzidentale Interaktion
- Orthodoxie und Europa
- Interkulturelle Theologie

Bibliographie

Monographien

- "Das ist mehr als ein Beitrag zur Völkerverständigung", Zur Geschichte und Rezeption des Völkermords an den Armeniern, Göttinger Orientforschungen, SYRIACA, Band 52, Wiesbaden 2016.
- Partnerschaft, Freundschaft, Dialog, Beiträge zum internationalen Symposium am Lehrstuhl für Ökumenische Theologie und Orientalische Kirchen- und Missionsgeschichte der Georg-August-Universität Göttingen vom 20.-22. Juni 2015, Studien zur Orientalischen Kirchen- und Missionsgeschichte 53, Münster 2016.

- Makarios/Symeon in östlicher Überlieferung,
Macarius/Symeon in Eastern Tradition,
Beiträge des VIII. Makarios-Symposiums, Bergvik 2014,
Göttinger Orientforschungen, I. Reihe: SYRIACA Band 49,
Wiesbaden 2016.
- Armut und Gesundheit,
Öffentliche Ringvorlesung, Wintersemester 2013/2014,
Göttingen International Health Network (GIHN),
Institut für Ökumenische Theologie,
Göttingen 2016.
- Crestinii din Tur Abdin,
O introducere in istoria Biserici Ortodoxe Siriace,
trad. Dragos Boicu, Editura Andreana, Sibiu 2015.
- Martin Tamcke (Hg.),
Leben nach Völkermord und politischer Pression: Armenien,
Universitätsdrucke im Universitätsverlag Göttingen 2015,
Göttingen 2015.
- mit Lars Klein:
Imaging Europe,
Memory, Visions and Counter-Narratives, Studies in Euroculture
2, Göttingen 2015.
- mit Heike Behlmer:
Christen in Ägypten,
Göttinger Orientforschungen IV. Reihe. Ägypten Band 60,
Wiesbaden 2015.
- Religija Tolstogo.
Duhovnaja biografija. Moskau 2015.
- Filaret von Moskau,
Ausführlicher christlicher Katechismus der rechtgläubigen,
katholischen, morgenländischen Kirche,
Auf der Grundlage der Übersetzung von Heinrich Ludwig Johann
Blumenthal (1872) neu herausgegeben und kommentiert, Berlin
2015.
- Achtsamkeit in jedem Atemzug,
Einführung in die Ostkirchliche Spiritualität,
topos Taschenbücher Band 616, 2. Auflage, Kevelaer 2015.
- Geschichte, Theologie und Kultur des syrischen Christentums,
Beiträge zum 7. Deutschen Syrologie-Symposium in Göttingen,
Dezember 2011, herausgegeben mit Sven Grebenstein, Göttinger
Orientforschungen, SYRIACA Band 46, Wiesbaden 2014.

- Herrnhuter in Behnesse.
Die Diarien von Cornelius Claussen (1782-1783), Gottlob August Roller (1775-1777) und Georg Winiger (1775-1782), Orthodoxie, Orient und Europa, Band 8, zugleich Herrnhuter Quellen zu Ägypten, Band 4, Würzburg 2014.
- mit Gladson Jathanna:
Body, Emotion and Mind,
'Embodying' the Experiences in Indo-European Encounters,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 49,
Wien/Zürich/Berlin 2013.
- mit Katja Weiland, Arthur Manukyan:
Die Tagebücher Johann Heinrich Danckes aus Behnesse 1770-1772,
Orthodoxie, Orient und Europa Band 7 / Herrnhuter Quellen zu Ägypten Band 3, Würzburg 2013.
- "Erst das Leben muss des Lebens Wert zeigen".
Der Syro-Iraner Lazarus Jaure und die Deutschen, Berlin und Tübingen 2013.
- Zur Situation der Christen in der Türkei und Syrien,
Exemplarische Einsichten, Göttinger Orientforschungen
SYRIACA Band 43, Wiesbaden 2013.
- mit Janny de Jong, Lars Klein, Margriet van der Waal,
Europe - Space for Transcultural Existence?
Studies in Euroculture, Volume 1, Göttingen 2013.
- Martin Tamcke/Lars Klein,
Europeans in Between: Identities in a (Trans-) Cultural Space,
e-book (ISBN 978-90-367-5497-2), Groningen 2012.
- Orientalische Christen und Europa,
Kulturbegegnung zwischen Interferenz, Partizipation und Antizipation,
Göttinger Orientforschungen, Syriaca 41, Wiesbaden 2012.
- mit Gladson Jathana:
Constrution of the Other, Identification of the Self, German Mission in India,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 45, Berlin 2012.
- mit Arthur Manukyan und Christian Mauder:
Die arabischen Briefe aus der Zeit der Herrnhuter Präsenz in Ägypten 1770-1783, Orthodoxie, Orient und Europa 6 (Herrnhuter Quellen zu Ägypten: Band 2), Würzburg 2012.

- Herrnhuter in Kairo,
Die Tagebücher 1769-1783, Orthodoxie, Orient und Europa 5
(Herrnhuter Quellen zu Ägypten: Band 1), Würzburg 2012.
- Christen in der islamischen Welt.
Geschichte und Gegenwart, Berlin 2012.
- Paulos Mar Gregorios (Metropolit von Delhi), Gebetbuch für junge
Menschen, Gebete aus der indischen syrisch-orthodoxen Tradition,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 42, Berlin 2012.
- Bedrängte Existenz.
Ein historisch-exemplarischer Streifzug zum irakischen
Christentum, Berlin 2011.
- gemeinsam mit Arthur Manukyan, Kulturbegegnung zwischen
Imagination und Realität,
Orthodoxie, Orient und Europa Band 2, Würzburg 2010.
- Gotteserlebnis und Gotteslehre,
Christliche und islamische Mystik im Orient, Göttinger
Orientforschungen, Syriaca Band 38, Wiesbaden 2010.
- Tolstojs Religion,
Eine spirituelle Biographie, Berlin 2010.
- Die Christen vom Tur Abdin,
Hinführung zur Syrisch-Orthodoxen Kirche, Frankfurt 2009.
- gemeinsam mit Arthur Manukyan, Protestanten im Orient,
Orthodoxie, Orient und Europa Band 1, Würzburg 2009.
- Das Herzensgebet und Geistliche Begleitung, Impulse aus der
Wüste,
Wenniger Hefte zu Spiritualität und Kontemplation 3, Wennigsen
2008.
- Christliche Gotteslehre im Orient seit dem Aufkommen des Islams
bis zur Gegenwart,
Beiruter Texte und Studien 126, Beirut 2008.
- Im Geist des Ostens leben.
Orthodoxe Spiritualität und ihre Aufnahme im Westen. Eine
Einführung. Frankfurt und Leipzig 2008
- Christen in der islamischen Welt,
Von Mohammed bis zur Gegenwart, München 2008.
- Mystik - Metapher - Bild,
Beiträge des VII. Makarios-Symposiums, Göttingen 2007.
- Christians and Muslims in Dialogue in the Islamic Orient of the
Middle Ages,
Beiruter Texte und Studien 117, Beirut 2007.

- Das orthodoxe Christentum,
Becksche Reihe 2339, 2. Auflage München 2007.
- Achtsamkeit in jedem Atemzug,
Einführung in die ostkirchliche Spiritualität, Topos plus 616,
Kevelaer 2007.
- "Dich, Ararat, vergesse ich nie!",
Neue Beiträge zum Schicksal Armeniens und der Armenier,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 40, Berlin 2006.
- Crucea sub semiluna (rad.: Mugurel Pavalucca), Bukarest 2006
- Martin Tamcke / Michael Marten:
Christian Witness Between Continuity and New Beginnings,
Modern historical missions in the Middle East, Studien zur
Orientalischen Kirchengeschichte 39, Berlin 2006
- (gemeinsam mit Andreas Heinz): Die Suryoye und ihre Umwelt, 4.
deutsches Syrologen-Symposium in Trier 2004, Festgabe
Wolfgang Hage zum 70. Geburtstag, Studien zur Orientalischen
Kirchengeschichte 36, Münster 2005.
- (gemeinsam mit Dagmar Heller):
Was uns eint und was uns trennt, 5. theologische Konsultation
zwischen der EKD und den Orientalisch-Orthodoxen Kirchen,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 37, Münster 2005.
- O perceptie occidentalia a spiritualitatii răsăritene, marturia unui
protestant,
trad.: Vasilica Mugurel Pavalucca,
Bukarest 2005.
- Syriaca II, Beiträge zum 3. deutschen Syrologen-Symposium in
Vierzehnheiligen 2002, Studien zur Orientalischen
Kirchengeschichte 33, Münster 2004.
- Das orthodoxe Christentum,
Beck'sche Reihe Wissen 2339, München 2004.
- Blicke gen Osten,
Festschrift für Friedrich Heyer zum 95. Geburtstag, Studien zur
Orientalischen Kirchengeschichte 30, Münster 2004.
- Koexistenz und Konfrontation,
Beiträge zur jüngeren Geschichte und Gegenwartslage der
orientalischen Christen, Studien zur Orientalischen
Kirchengeschichte 28, Hamburg 2003.
- Orient am Scheideweg,
Schriften zur internationalen Politik 4, Hamburg 2003.
- Daheim und in der Fremde,
Beiträge zur jüngeren Geschichte und Gegenwartslage der

- orientalischen Christen,
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 21, Hamburg 2002.
- Syriaca,
Zur Geschichte, Theologie, Liturgie und Gegenwartsfrage der syrischen Kirchen,
2. deutsches Syrologen-Symposium (Juli 2000, Wittenberg),
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 17, Hamburg 2002.
  - mit Thomas Benner, Wolfgang Hage und Jens Dirk Frömming:
Die orthodoxen Kirchen, Wesen, Geschichte und Gegenwart,
Kassel 2001.
  - Armut als Ideal,
Verein Historisches Uelzen, Vorträge und Schriften 8, Uelzen
2001
  - Ephraem der Syrer, Einführung in Leben und Werk,
2. Auflage Göttingen 2001
  - Orientalische Christen zwischen Repression und Migration,
Beiträge zur jüngeren Geschichte und Gegenwartsfrage, Studien zur
Orientalischen Kirchengeschichte 13, Hamburg 2001
  - Jobst Reller/ Martin Tamcke:
Trinitäts- und Christusdogma, Ihre Bedeutung für Beten und
Handeln der Kirche, Festschrift für Jouko Martikainen, Studien zur
Orientalischen Kirchengeschichte 12, Hamburg 2001
  - Mitherausgeber mit Ernst-August Luedemann und weiteren
Mitgliedern eines Arbeitskreises:
Vision: Gemeinde weltweit, 150 Jahre Hermannsburger Mission
und Ev.-luth. Missionswerk in Niedersachsen, Hermannsburg 2000
  - Mit Andreas Heinz:
Zu Geschichte, Theologie, Liturgie und Gegenwartsfrage der
syrischen Kirche - Ausgewählte Vorträge des deutschen
Syrologen-Symposiums vom 2.-4. Oktober 1998 in Hermannsburg.
Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 9, Hamburg 2000.
  - Ephraem der Syrer,
Einleitung in Leben und Werk, Göttingen 2000.
  - In der Gemeinschaft der Lernenden ermutigen
Festschrift zum 65. Geburtstag von Kristlieb Adloff, THEOS Bd.
30, Hamburg 1999.
  - Die reformatorischen Impulse zu Bildung und Glaube bei Herzog
Ernst und im Uelzen seiner Zeit Verein Historisches Uelzen,
Vorträge und Schriften Bd. 8, Uelzen 1977.
  - Armin T. Wegner und die Armenier, Anspruch und Wirklichkeit
eines Augenzeugen,

Studien zur Orientalischen Kirchengeschichte 2, 2. Auflage
Hamburg 1996.

- gemeinsam mit Wolfgang Schwaigert und Egbert Schlarb:
Syrisches Christentum weltweit, Studien zur syrischen
Kirchengeschichte (Festschrift für Wolfgang Hage), Studien zur
Orientalischen Kirchengeschichte Band 1, Münster 1995.
- Armin T. Wegner und die Armenier.
Anspruch und Wirklichkeit eines Augenzeugen, Göttingen 1993.
- Der Katholikos-Patriarch Sabriso I. (596-604) und das Mönchtum
EHS. T, Band 302, Frankfurt/Main, Bern, New York, Paris 1988.
- Verstehen und glauben,
Tübingen 1988.

Zahlreiche Aufsätze, Artikel